

Gedwongen meermansvertalingen: snel-snel-snel

Het is de laatste tijd schering en inslag: buitenlandse boeken moeten in sneltreinvaart in Nederlandse vertaling worden uitgebracht. Stel je voor dat een lezer niet kan wachten en het origineel koopt – dat zou voor de Nederlandse uitgever een grote financiële strop betekenen!

Dus wat doet de uitgever die het brood niet uit zijn mond gestoten wil zien? Hij zet een aantal vertalers op het boek. De een doet de eerste paar hoofdstukken, de volgende vertaalt ook een pluk, nummer drie, die weinig tijd heeft, neemt een hoofdstuk of twee voor zijn rekening en nummer vier en vijf verdelen de rest. Nummer drie, die op korte termijn met een andere vertaling moet beginnen, vangt onmiddellijk aan zijn deel te vertalen. Nee, tijd om de voorgaande gedeelten te lezen is er niet, dus heeft hij geen flauw benul van wat er voorheen is gebeurd, of welke personages een rol spelen en wat hen bezielt. Ondertussen is nummer een nog bezig met iets anders waar haast bij is, en begint pas aan de meermansvertaling wanneer nummer drie zijn portie allang klaar heeft.

Overleggen

Slim als de vertalers zijn, hebben ze een Yahoo-mailinglist geopend waarvan alleen zij lid zijn. Via de mail kunnen ze overleggen. Helaas gaat nummer drie al helemaal op in de volgende vertaling, vergeet nummer vier steeds op de mailinglist te kijken en werkt nummer vijf toch liever alleen. Dat heeft de nodige consequenties: in het ene gedeelte spreekt personage A persoon B aan met jij en jou en in een ander gedeelte met u. En dat is nog maar het geringste probleem.

Stijlverschillen

Ook qua stijl verschillen de vertalers. Nu hoeft dat geen probleem te zijn als alle vijf ruim de tijd krijgen om te overleggen, elkaars werk te corrigeren en er een eenheid van te maken. Maar de kwestie is dat het boek snel-snel-snel op de markt moet komen.

Op een gegeven moment wordt het geheel samengevoegd en verstuurd naar de uitgever, die het onmiddellijk doorstuurt naar een [persklaarmaker](#) die het allemaal zo gauw mogelijk moet doornemen. Tijd om er eens goed naar te kijken ontbreekt.

Wie zijn hier de dupe van? De vertalers, die waarschijnlijk een veeg uit de pan krijgen van een recensent, en geen krantenlezer weet wie welk stuk voor zijn rekening heeft genomen. Het standje geldt dus voor hen allen. En de auteur uiteraard, wiens boek door de mangel wordt gehaald. Maar het echte kind van de rekening is de lezer, die zich waarschijnlijk door een rijstebrijberg van stijlen moet worstelen en zal struikelen over de inconsequenties.

Tijdrovend

Het kan uiteraard ook goed gaan. Dat is het geval wanneer vertalers elkaar goed kennen, hun stijl aan elkaar kunnen aanpassen, respect voor elkaar hebben en elkaars kritiek serieus nemen. In zo'n geval kan een meermansvertaling juist meerwaarde krijgen omdat er extra kritisch naar wordt gekeken. Echter, een meermansvertaling kost meer tijd door al het overleg. Daar is in de beloning voor de vertalers meestal niets van terug te zien. Het tarief per woord blijft hetzelfde, hoewel de vertalers het geheel eigenlijk al grondig persklaar hebben gemaakt en meer tijd in het geheel hebben gestoken dan ze voor een eenmansvertaling zouden hebben gedaan, juist omdat ze elkaar controleerden.

Onderzoek?

Helaas worden veel meermansvertalingen uitgebracht omdat de uitgeverij vreest dat de geïnteresseerde lezer kiest voor het in een vreemde taal verschenen origineel. De vraag is of die vrees terecht is. Wij zijn er heel benieuwd naar of het later uitbrengen van de vertaling dan het origineel inderdaad consequenties heeft voor de verkoop van die vertaling. Is daar ooit onderzoek naar gedaan? Grijpen lezers die bijvoorbeeld het Engels voldoende beheersen niet a priori naar de originele versie? Kortom, zouden uitgeverijen zich niet moeten bezinnen voordat ze overgaan tot het op de markt brengen van haastwerk met alle nadelen die daaraan voor vertalers en lezers kleven? Verdient een iets later uitgebrachte vertaling waaraan zorg is besteed niet de voorkeur?